

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΩΤΕΡΗΣ ΚΑΙ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ**

ΠΑΓΚΥΠΡΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ 2013

Μάθημα: ΙΣΤΟΡΙΑ – ΛΥΣΕΙΣ

Ημερομηνία και ώρα εξέτασης: Τρίτη, 28 Μαΐου 2013

07:30 – 10:30

1. Το εξεταστικό δοκίμιο αποτελείται από **έξι (6)** σελίδες και **τρία (3)** μέρη.
2. Να απαντηθούν **ΟΛΕΣ** οι ερωτήσεις και των τριών (3) μερών.

ΜΕΡΟΣ Α΄

(20 μονάδες)

A1. Να προσδιορίσετε αν το περιεχόμενο των ακόλουθων προτάσεων είναι σωστό ή λάθος, γράφοντας στο τετράδιο εξέτασής σας τη λέξη «σωστό» ή «λάθος», δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

- α.** Ο Θεόδωρος Κολοκοτρώνης αντέταξε σθεναρή άμυνα εναντίον του Ομέρ Βρυώνη το 1821 στο Χάνι της Γραβιάς.

ΛΑΘΟΣ Ιστορία Νεότερου και Σύγχρονου Κόσμου, σ. 23

- β.** Ο γαλλοπρωσικός πόλεμος κατέληξε το 1870 σε ταπεινωτική ήττα της Πρωσίας.

ΛΑΘΟΣ Ιστορία Νεότερου και Σύγχρονου Κόσμου, σ. 48

- γ.** Η αρχή της δεδηλωμένης υποχρέωνε τον ανώτατο άρχοντα να σέβεται τη λαϊκή ετυμηγορία και κυριαρχία.

ΣΩΣΤΟ Ιστορία Νεότερου και Σύγχρονου Κόσμου, σ. 36

- δ.** Με τη Συνθήκη του Αγίου Στεφάνου το 1878 η Βουλγαρία εξασφάλισε τα σύνορα που πάντα οραματιζόταν.

ΣΩΣΤΟ Ιστορία Νεότερου και Σύγχρονου Κόσμου, σ. 65

- ε.** Κατά την κήρυξη του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου, ο Βενιζέλος υποστήριζε τη «διαρκή ουδετερότητα» της Ελλάδας, ενώ ο βασιλιάς Κωνσταντίνος τη συμμετοχή στο πλευρό της Τριπλής Συνεννόησης.

ΛΑΘΟΣ Ιστορία Νεότερου και Σύγχρονου Κόσμου, σ. 82

- στ.** Η Τρίτη Διεθνής ιδρύθηκε για την προαγωγή της διεθνούς επανάστασης εναντίον του καπιταλισμού και των αστικών καθεστώτων και για τη στήριξη του νέου κομμουνιστικού καθεστώτος στη Ρωσία.

ΣΩΣΤΟ Ιστορία Νεότερου και Σύγχρονου Κόσμου, σ. 96

- ζ. Στο δημοψήφισμα του Δεκεμβρίου 1974, για τη μορφή του πολιτεύματος, επικράτησαν οι υποστηρικτές της αβασίλευτης δημοκρατίας.

ΣΩΣΤΟ Ιστορία Νεότερου και Σύγχρονου Κόσμου, σ. 160

- η. Οι Βρετανοί και οι σύμμαχοί τους ηττήθηκαν από το Ρόμελ στο Ελ Αλαμείν.

ΛΑΘΟΣ Ιστορία Νεότερου και Σύγχρονου Κόσμου, σ. 126

- θ. Η κατάληψη και κατοχή της Κύπρου από τους Άγγλους συμφωνήθηκε και υπογράφηκε με τη Συνθήκη Αμυντικής Συμφωνίας, μεταξύ Αγγλίας και Τουρκίας, το 1878.

ΣΩΣΤΟ Ιστορία της Κύπρου, σ. 186

- ι. Η πρόταση για αποχώρηση των ελληνικών δυνάμεων από την Κύπρο (1967) έγινε από τον αμερικανό απεσταλμένο Ντην Άτσεσον.

ΛΑΘΟΣ Ιστορία της Κύπρου, σ. 288

(10 x 1 = 10 μονάδες)

- A2.** Καθένα από τα στοιχεία της στήλης Β΄ αντιστοιχεί με μια προσωπικότητα της στήλης Α΄. Να γράψετε στο τετράδιο εξέτασής σας τους αριθμούς της **στήλης Α΄** και δίπλα από τον καθένα το γράμμα της **στήλης Β΄** που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση.

Προσοχή: Δύο (2) προσωπικότητες της στήλης Α΄ περισσεύουν.

ΣΤΗΛΗ Α΄	ΣΤΗΛΗ Β΄	ΣΕΛΙΔΕΣ ΣΧΟΛΙΚΟΥ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΥ
1. Όθων	δ. Πρώτος ηγεμόνας των Ελλήνων	<i>Ιστορία Νεότερου και Σύγχρονου Κόσμου, σ. 32</i>
2. Φρανκλίνος Ρούζβελτ	α. Χάρτης του Ατλαντικού	<i>Ιστορία Νεότερου και Σύγχρονου Κόσμου, σ. 117</i>
3. Μουσταφά Κεμάλ Ατατούρκ		
4. Νικόλαος Πλαστήρας	γ. Κίνημα Σεπτεμβρίου 1922	<i>Ιστορία Νεότερου και Σύγχρονου Κόσμου, σ. 91</i>
5. Ραούφ Ντενκτάς	ε. Τουρκοκύπριος ηγέτης	<i>Ιστορία της Κύπρου, σ. 289</i>
6. Χάρυ Τρούμαν		
7. Γκαμάλ Αμπντέλ Νάσερ	β. Πρόεδρος της Αιγύπτου	<i>Ιστορία Νεότερου και Σύγχρονου Κόσμου, σ. 151</i>

(5 x 2 = 10 μονάδες)

ΜΕΡΟΣ Β΄

(45 μονάδες)

B1. Να γράψετε σύντομα κατατοπιστικά σημειώματα για τα πιο κάτω, με βάση τα ζητούμενα των παρενθέσεων:

α. Συνέδριο Ειρήνης των Παρισίων (1919–1920)

(σκοπός, πρωτεργάτες, κατευθυντήριοι στόχοι)

β. Δικτατορία Συνταγματαρχών (1967–1974)

(πρωτεργάτες, συνέπειες στο εσωτερικό της χώρας και στο εξωτερικό)

γ. Εθνικό Μέτωπο

(χρονικό πλαίσιο, χαρακτήρας, δράση, κατάληξη)

(3 x 5 = 15 μονάδες)

α. Συνέδριο Ειρήνης των Παρισίων (1919–1920)

Ιστορία Νεότερου και Σύγχρονου Κόσμου, σ. 85

Σκοπός:

Χάραξη νέου χάρτη της Ευρώπης και της Εγγύς Ανατολής, από τη Βαλτική ως τον Περσικό κόλπο.

(2 μονάδες)

Πρωτεργάτες συνεδρίου:

Γάλλος πρωθυπουργός Κλεμανσό, ο αμερικανός πρόεδρος Ουίλσον και ο πρωθυπουργός της Βρετανίας Λόυντ Τζόρτζ ή μόνο ονόματα ή Γαλλία, ΗΠΑ, Μεγάλη Βρετανία ή και τα δύο (πρωθυπουργοί και χώρα).

(1 μονάδα)

Κατευθυντήριοι στόχοι:

(α) Η ρύθμιση του γερμανικού ζητήματος:

- θα διαιώνιζε τη μειονεκτική θέση,

(0,5 μονάδα)

- θα απέτρεπε επικίνδυνη αύξηση της ισχύος της.

(0,5 μονάδα)

(β) Η χάραξη νέων συνόρων:

- στην Κεντρική και την Ανατολική Ευρώπη και στην Εγγύς Ανατολή,

(0,5 μονάδα)

- με γνώμονα τις διάφορες εθνότητες και όχι τα δυναστικά συμφέροντα.

(0,5 μονάδα)

β. Δικτατορία Συνταγματαρχών (1967–1974)

Ιστορία Νεότερου και Σύγχρονου Κόσμου, σ. 158

Πρωτεργάτες:

Γεώργιος Παπαδόπουλος, Νικόλαος Μακαρέζος, Στυλιανός Παττακός.

(1 μονάδα)

Συνέπειες στο εσωτερικό της χώρας:

(1 μονάδα)

- Καταπάτηση δημοκρατικών δικαιωμάτων πολιτών.
- Έλεγχος του κρατικού μηχανισμού και του στρατού.
- Αντιστασιακή δράση.

Συνέπειες στο εξωτερικό:

(3 μονάδες)

(α) Διεθνής απομόνωση της χώρας:

- πάγωση σύνδεσης με την ΕΟΚ,
- εκδίωξη Ελλάδας από το Συμβούλιο της Ευρώπης.

(β) Τήρηση στάσης ανοχής από ΗΠΑ προς το δικτατορικό/τυραννικό καθεστώς συνέβαλε στην επιβίωσή του.

(γ) Πραξικόπημα 1974 – Τουρκική εισβολή στην Κύπρο.

(δ) Αντιστασιακή δράση.

γ. Εθνικό Μέτωπο

Ιστορία της Κύπρου, σ. 290-291

Χρονικό πλαίσιο:

Μάρτιος 1969 (ή τέλη δεκαετίας '60).

(0,5 μονάδα)

Χαρακτήρας:

- Μυστική και παράνομη οργάνωση.
- Προκάλυμμα η ενωτική συνθηματολογία.

(1 μονάδα)

(0,5 μονάδα)

Δράση:

- Εγκληματικές πράξεις (δολοφονίες, απαγωγές, δολιοφθορές, απειλητικά και υβριστικά φυλλάδια).
- Διαταράσσουν το ελληνοκυπριακό εσωτερικό μέτωπο.

(0,5 μονάδα)

(0,5 μονάδα)

Κατάληξη:

- Κηρύσσεται παράνομη από την κυβέρνηση.
- Συνεχίζει σποραδική δράση ως το 1970, οπότε αυτοδιαλύεται.
- Ηγετικά στελέχη του συλλαμβάνονται και καταδικάζονται.

(1 μονάδα)

(0,5 μονάδα)

(0,5 μονάδα)

- B2.** Σε κείμενο έκτασης 200–220 λέξεων να παρουσιάσετε τις πολιτικές εξελίξεις στην Ελλάδα από το 1933 μέχρι και το 1936 και να αναφερθείτε στις συγκυρίες που συνέβαλαν στην επικράτηση του δικτατορικού καθεστώτος. Στο κείμενό σας να εντάσσονται λειτουργικά οι πιο κάτω όροι/έννοιες:

πολιτική αστάθεια, δικομματικό σύστημα, στρατιωτικά κινήματα, κρίση κοινοβουλευτικού πολιτεύματος, αυταρχικά καθεστώτα

(15 μονάδες)

Ιστορία του Νεότερου και του Σύγχρονου Κόσμου, σ. 106-107

Σύντομος πρόλογος – Εισαγωγή: (1 μονάδα)

Η κρίση που έπληξε την Ευρώπη και η διεθνής οικονομική κρίση επηρέασαν τις εξελίξεις στην Ελλάδα και δημιούργησαν πολιτική αστάθεια.

Ζητούμενα:

I. Πολιτικές εξελίξεις στην Ελλάδα (1933–1936):

1. Εκλογές Μαρτίου 1933 και επικράτηση Λαϊκού κόμματος – σχηματισμός νέας κυβέρνησης Παναγή Τσαλδάρη. (1 μονάδα)
2. Λειτουργία δικομματικού συστήματος δε συνέβαλλε στην ομαλή εφαρμογή του δημοκρατικού πολιτεύματος. (1 μονάδα)
3. (α) Αποτυχημένα φιλοβενιζελικά στρατιωτικά κινήματα,
(β) απόπειρα δολοφονίας Ελευθέριου Βενιζέλου,
(γ) υιοθέτηση από αντίπαλες παρατάξεις εκβιαστικών μεθόδων για κατάληψη εξουσίας
οδηγούν σε πολιτική πόλωση. (2 μονάδες)
4. Το πραξικόπημα των αντιβενιζελικών (Οκτώβρης 1935) οδήγησε:
(α) στην αντικατάσταση του Συντάγματος του 1927, (1 μονάδα)
(β) στην επαναφορά του καθεστώτος της βασιλευόμενης δημοκρατίας. (1 μονάδα)
5. Ο πρίγκηπας Γεώργιος επανήλθε στο θρόνο ως Γεώργιος Β΄. ή/και
6. Ο Βενιζέλος τάχθηκε υπέρ του θεσμού της βασιλείας ελπίζοντας στην αποκατάσταση της ομαλότητας της πολιτικής ζωής. (1 μονάδα)
7. (α) Η ισοψήφιση των δύο μεγάλων κομμάτων (Λαϊκού και Φιλελευθέρων) Ιανουάριος 1936, (0,5 μονάδα)
(β) η αδυναμία των πιο πάνω κομμάτων να συνεργαστούν οδήγησαν: (0,5 μονάδα)
(α) σε γενικότερη κρίση του κοινοβουλευτικού πολιτεύματος, (1 μονάδα)
(β) στην εγκαθίδρυση του καθεστώτος της 4ης Αυγούστου 1936 από τον Ιωάννη Μεταξά και την κατάργηση των δημοκρατικών θεσμών. (1 μονάδα)

II. Συγκυρίες που συνέβαλαν στην επικράτηση του δικτατορικού καθεστώτος:

1. Η επικράτηση παρόμοιων αυταρχικών καθεστώτων στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη. (1 μονάδα)
2. Η ισχύοντα των μέσων στήριξης μιας ενδεχόμενης αντίδρασης. (1 μονάδα)
3. Ο θάνατος των σημαντικότερων πολιτικών ηγετών της περιόδου μεταξύ των δύο πολέμων (Βενιζέλου, Τσαλδάρη, Παπαναστασίου και Μιχαλακόπουλου). (1 μονάδα)

Σύντομος επίλογος – Κατακλείδα:

(1 μονάδα)

Οι πιο πάνω παράγοντες συντέλεσαν στην παγίωση της δικτατορίας και στην κατάλυση των δημοκρατικών θεσμών.

- B3.** Σε κείμενο έκτασης 180–200 λέξεων να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των όρων Εθνικά και Φιλελεύθερα κινήματα και να παρουσιάσετε τα κυριότερα κινήματα που εκδηλώθηκαν στην Ευρώπη κατά το πρώτο τέταρτο του 19ου αιώνα.

(15 μονάδες)

Ιστορία του Νεότερου και του Σύγχρονου Κόσμου, σ. 13-15

Σύντομος πρόλογος – Εισαγωγή:

(0,5 μονάδα)

Πλαίσιο:

Πόλεμοι, συγκρούσεις, αντιθέσεις καταλήγουν στην απαίτηση για δικαιότερη κοινωνία, σύμφωνα με τα μηνύματα της Γαλλικής Επανάστασης.

Ζητούμενα:

I. Περιεχόμενο όρων:

(α) Εθνικά κινήματα:

- Ανθρώπινες κοινότητες με κοινή γλώσσα, θρησκεία, ιστορία και παράδοση και με αντίληψη κοινής ταυτότητας μεταξύ των μελών τους. (1 μονάδα)
- Επιδιώκουν εθνική ανεξαρτησία από την εξουσία κάποιας άλλης διακριτής κοινότητας. (2 μονάδες)

(β) Φιλελεύθερα κινήματα:

- (i) Κινήσεις που προωθούσαν συνταγματικούς (1 μονάδα)
- (ii) και κοινοβουλευτικούς θεσμούς (1 μονάδα)
- (iii) για την εξασφάλιση των πολιτικών δικαιωμάτων και ελευθεριών των πολιτών. (1 μονάδα)

II. Κυριότερα κινήματα στην Ευρώπη (πρώτο τέταρτο 19ου αιώνα):

- (α) Ισπανία 1820: κίνημα κατά της νομιμότητας της παλινόρθωσης. (1 μονάδα)
- (β) Πορτογαλία 1820. (1 μονάδα)

(γ) Ιταλία 1820 – Καρμπονάροι, ριζοσπάστες που προωθούσαν πολιτικές μεταρρυθμίσεις και αβασίλευτο πολίτευμα (επανάσταση στο βασίλειο των Δύο Σικελιών και στο Πεδεμόντιο). (2 μονάδες)

(δ) Ελληνική Επανάσταση 1821: (1 μονάδα)

(i) άκουσαν και δέχτηκαν ανατρεπτικά μηνύματα Γάλλων, **ή/και**

(ii) άκουσαν μηνύματα από άλλα εθνικά και φιλελεύθερα κινήματα, **ή/και**

(iii) ανέπτυξαν ισχυρό εθνικό κίνημα που οδήγησε στην απελευθέρωση από τους Οθωμανούς. (1 μονάδα)

(ε) Επανάσταση Δεκεμβριστών στη Ρωσία 1825: εξέγερση συνωμοτών αξιωματικών για ανατροπή του απολυταρχικού καθεστώτος και καταστολή από Νικόλαο Α΄.

(2 μονάδες)

Σύντομος επίλογος – Κατακλείδα:

(0,5 μονάδα)

Με αυτά τα κινήματα συγκρούστηκαν οι δυνάμεις της συντήρησης με τις δυνάμεις της προόδου επιφέροντας άλλοτε πολιτικές ανατροπές και άλλοτε παλινόρθωση των παλαιών καθεστώτων.

ΜΕΡΟΣ Γ΄

(35 μονάδες)

Προσοχή:

- Ορθή είναι η απάντηση που τεκμηριώνεται επαρκώς με βάση στοιχεία από τις πηγές που παρατίθενται, καθώς και άλλα ιστορικά γεγονότα / στοιχεία.
- Η αντιγραφή αυτούσιων χωρίων από τις πηγές, χωρίς περαιτέρω επεξεργασία τους, αξιολογείται με μηδέν μονάδες.

Γ1.

(14 μονάδες)

Στο απόγειο της ισχύος της, η Ευρώπη εισέρχεται μετά το 1870 σε μια φάση υπερπόντιας επέκτασης. [...] Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι αυτή η ακολουθία κατακτήσεων στην ιστορία της συνδέεται άμεσα με το δεδομένο του έθνους. [...]

Οι βιομηχανικές επαναστάσεις του 19ου αιώνα ενέτειναν τις ανάγκες της Ευρώπης σε πολύτιμα μέταλλα και σε πρώτες ύλες: χαλκό και άλλα μη σιδηρούχα μεταλλεύματα, κυρίως δε βαμβάκι, που αρχίζει να σπανίζει με τον αμερικανικό εμφύλιο πόλεμο. [...]

Θεωρώντας τον πολιτισμό τους ανώτερο από όλους τους άλλους, οι Ευρωπαίοι εκτιμούν ότι έχουν να εκπληρώσουν μια «αποστολή» απέναντι στους αποικισμένους λαούς, και συγκεκριμένα να τους φέρουν την «πρόοδο», σχήμα αόριστο στο οποίο υπεισέρχονται τα πραγματικά ή υποτιθέμενα αγαθά του εκσυγχρονισμού, οι ιδέες και τα ήθη της Ευρώπης, καθώς και οι αρχές των χριστιανικών θρησκειών...

Πηγή: S. Bernstein – P. Milza, *Ιστορία της Ευρώπης*, τόμος 2, Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Αθήνα 1997, σ. 175-176

Αφού μελετήσετε το πιο πάνω παράθεμα και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις να απαντήσετε στα πιο κάτω ερωτήματα:

- α. Να προσδιορίσετε τους λόγους που οδήγησαν τους Ευρωπαίους στην αποικιακή εξάπλωση κατά το 19ο αιώνα.

(6 μονάδες)

Ιστορία του Νεότερου και του Σύγχρονου Κόσμου, σ. 53-56

Λόγοι αποικιακής εξάπλωσης:

- Εξυπηρέτηση οικονομικών συμφερόντων:
 - (α) αναζήτηση αγορών στον υπανάπτυκτο οικονομικά κόσμο της Αφρικής και της Ασίας.
 - (β) αναζήτηση πηγών πρώτων υλών στον υπανάπτυκτο οικονομικά κόσμο της Αφρικής και της Ασίας.
- Η ακλόνητη πίστη στην ανωτερότητα του δυτικού πολιτισμού.
- Το χρέος της εξαγωγής των αξιών και των θεσμών του δυτικού πολιτισμού – άσκηση φιλανθρωπίας.
- Εξυπηρέτηση ιμπεριαλιστικών και στρατηγικών συμφερόντων.

(3 x 2 = 6 μονάδες)

- β. Να αναφέρετε δύο (2) παραδείγματα εγκαθίδρυσης αποικιών από ευρωπαϊκές χώρες στην Αφρική.

(2 μονάδες)

Ιστορία του Νεότερου και του Σύγχρονου Κόσμου, σ. 56

Παραδείγματα:

- Μεγάλη Βρετανία: Αίγυπτος, Σουδάν, Νότια Αφρική.
- Γαλλία: Βορειοδυτική Αφρική.
- Γερμανία, Βέλγιο, Ιταλία: Κεντρική Αφρική

(2 x 1 = 2 μονάδες)

- γ. Να επισημάνετε τρεις (3) συνέπειες της αποικιοκρατίας.

(6 μονάδες)

Ιστορία του Νεότερου και του Σύγχρονου Κόσμου, σ. 56

Συνέπειες:

1. Δημιουργία θεσμών διακυβέρνησης και εθνικών ενοτήτων στη θέση των κατακερματισμένων γλωσσικά και θρησκευτικά ανθρώπινων συνόλων.
2. Σχηματισμός αποικιών χωρίς άλλο συνεκτικό δεσμό, εκτός από τις αρχές των αποικιοκρατών.

3. Οι αποικίες που απέκτησαν την ανεξαρτησία τους τον 20ό αιώνα αποτέλεσαν προβληματικά εθνικά κράτη χωρίς συνοχή (εμφύλιοι πόλεμοι).
 4. Οι αποικιοκράτες προσπάθησαν να ενσωματώσουν στο δυτικό πολιτισμό λαούς με διαφορετική κοινωνική και πολιτισμική οργάνωση (προικοδότηση με θεσμούς ανάλογους προς τους δυτικούς).
 5. Οι αποικιοκράτες εκμεταλλεύτηκαν τις οικονομικές δυνατότητες των αποικιών (πρώτες ύλες, παραγωγικές δυνάμεις) και τις προσάρμοσαν στις ανάγκες τους, αγνοώντας τα συμφέροντα των γηγενών.
 6. Οι αποικιοκράτες κατέστρεψαν τις παραδοσιακές κοινωνικές δομές των αποικιών χωρίς να δημιουργήσουν στη θέση τους βιώσιμους δυτικούς θεσμούς.
 7. Η αποικιοκρατία κατόρθωσε να εξαλείψει θανατηφόρες επιδημίες, τη δουλεία και άλλες ενδημικές μαστίγες.
 8. Οι αποικίες που απέκτησαν την ανεξαρτησία τους συνέχισαν να εξαρτώνται οικονομικά και πολιτικά από τις αποικιοκρατικές δυνάμεις (νεοαποικιοκρατία).
- (3 x 2 = 6 μονάδες)**

Γ2.

(10 μονάδες)

I. Τηλεγράφημα Βενιζέλου προς Κωνσταντίνο (13 Οκτωβρίου 1912):

Αναμένω να μοι γνωρίσετε την περαιτέρω διεύθυνσιν, ην θα ακολουθήσει η προέλασις του στρατού Θεσσαλίας. Παρακαλώ μόνον να έχετε υπ' όψιν ότι σπουδαίοι πολιτικοί λόγοι επιβάλλουσι να ευρεθώμεν μίαν ώραν ταχύτερον εις την Θεσσαλονίκην.

Κωνσταντίνος προς Βενιζέλο:

Ο στρατός δεν θα οδεύσει κατά της Θεσσαλονίκης. Εγώ έχω καθήκον να στραφώ κατά του Μοναστηρίου, εκτός αν μου το απαγορεύετε.

Βενιζέλος προς Κωνσταντίνο:

Σας το απαγορεύω.

Πηγή: Β. Σκουλάτου – Ν. Δημακοπούλου – Σ. Κόνδη, *Ιστορία Νεότερη και Σύγχρονη*, τεύχος Γ', Γ' Λυκείου, ΟΕΔΒ, Αθήνα 1985, σ. 39

II.

Η άποψη των οπαδών του Κωνσταντίνου είναι ότι ο διάδοχος δεν μπορούσε να στραφεί προς τη Θεσσαλονίκη εφόσον ο αγώνας στην Ήπειρο δεν είχε κριθεί και υπήρχαν ισχυρές τουρκικές δυνάμεις στα δυτικά του ελληνικού στρατού· γι' αυτό και η πορεία προς τη Θεσσαλονίκη ήταν αργή. Οι οπαδοί του Βενιζέλου υποστηρίζουν ότι το πρόβλημα ήταν πολιτικό κι όχι στρατιωτικό. Η κατάληψη της Θεσσαλονίκης αποτελούσε ζωτικής σημασίας θέμα για τη διεκδίκηση και της υπόλοιπης Μακεδονίας.

Πηγή: Β. Σκουλάτου – Ν. Δημακοπούλου – Σ. Κόνδη, *Ιστορία Νεότερη και Σύγχρονη*, τεύχος Γ', Γ' Λυκείου, ΟΕΔΒ, Αθήνα 1985, σ. 39

Αφού μελετήσετε τα πιο πάνω παραθέματα και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις να απαντήσετε στα πιο κάτω ερωτήματα:

α. Σε ποια συγκεκριμένα γεγονότα αναφέρονται τα πιο πάνω παραθέματα;
(2 μονάδες)

Γεγονότα:

- (α) Α΄ Βαλκανικός Πόλεμος (1912–1913). (1 μονάδα)
(β) Κατάληψη/Απελευθέρωση Θεσσαλονίκης. **ή/και**
(γ) Διαφωνία μεταξύ Βενιζέλου και Κωνσταντίνου ως προς τη Θεσσαλονίκη.
(1 μονάδα)

β. Να εντοπίσετε και να αξιολογήσετε τις δύο (2) διαφορετικές θέσεις που διατυπώνονται στα πιο πάνω παραθέματα.
(4 μονάδες)

I. Θέση Βενιζέλου:

- Προτεραιότητα η άμεση απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης – διαταγή προς τον Κωνσταντίνο.
 - Η απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης ήταν θέμα πολιτικό και όχι στρατιωτικό.
 - Η απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης ήταν θέμα ζωτικής σημασίας για τη διεκδίκηση της υπόλοιπης Μακεδονίας.
- (3 x 0,5 = 1,5 μονάδες)

Θέση Κωνσταντίνου:

- Αρχική άρνηση Κωνσταντίνου για απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης.
 - Προτεραιότητα η απελευθέρωση του Μοναστηρίου.
 - Προτεραιότητα η αντιμετώπιση των ισχυρών τουρκικών δυνάμεων στην Ήπειρο (πορεία προς Θεσσαλονίκη αργά).
- (3 x 0,5 = 1,5 μονάδες)

II. Αξιολόγηση θέσης Βενιζέλου:

- Ο Βενιζέλος αντιμετώπιζε το θέμα της απελευθέρωσης της Θεσσαλονίκης με πολιτικά κριτήρια.
 - Η Θεσσαλονίκη αποτελούσε σημείο-κλειδί για τη διεκδίκηση της υπόλοιπης Μακεδονίας.
 - Η Θεσσαλονίκη, ως λιμάνι και εμπορικό κέντρο, θα συνέβαλλε στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας.
- (1 x 0,5 = 0,5 μονάδα)

Αξιολόγηση θέσης Κωνσταντίνου:

- Ο Κωνσταντίνος, ως ο αρχιστράτηγος του ελληνικού στρατού στους Βαλκανικούς Πολέμους, αντιμετώπιζε την απελευθέρωση των αλύτρωτων ελληνικών εδαφών με στρατιωτικά κριτήρια.

- Η απελευθέρωση του Μοναστηρίου προσανατόλιζε την Ελλάδα στη συμμαχία των κεντρικών αυτοκρατοριών (Γερμανία, Αυστροουγγαρία).
(1 x 0,5 = 0,5 μονάδα)

γ. Για ποιο λόγο υπογράφηκε η Ελληνοσερβική Συμμαχία το 1913 και ποιο ήταν το περιεχόμενό της;
(4 μονάδες)

Ιστορία του Νεότερου και του Σύγχρονου Κόσμου, σ. 70, 73

Λόγος υπογραφής:

- Η Βουλγαρία αρνιόταν κάθε συζήτηση για μείωση της έκτασης των εδαφών που έκρινε πως της ανήκαν.
- Προκλήσεις της Βουλγαρίας σε βάρος της Ελλάδας και της Σερβίας.
(1 μονάδα)

Περιεχόμενο Ελληνοσερβικής Συμμαχίας:

1. Αμοιβαία εγγύηση ότι Ελλάδα και Σερβία θα κρατήσουν οριστικά τις εδαφικές τους κτήσεις.
2. Υποχρέωση, σε περίπτωση που ένα από τα δύο συμβαλλόμενα μέρη δεχόταν επίθεση από τρίτη χώρα, να παράσχουν τη βοήθειά τους αμοιβαίως.
3. Να μη συνάψουν χωριστή ειρήνη με την επιτιθέμενη χώρα παρά μόνο από κοινού.
4. Η Συνθήκη ήταν δεκαετούς ισχύος και μυστική.
(3 x 1 = 3 μονάδες)

Γ3. (11 μονάδες)

- I. Επιστολή του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου προς το Νίκο Κρανιδιώτη, Πρέσβη της Κυπριακής Δημοκρατίας στην Αθήνα (17 Οκτωβρίου 1963):

Συνεχίζοντας την επιστολή του μου εξέθετε το σχέδιο, βάσει του οποίου θα προχωρούσε: Η Κυπριακή Κυβέρνηση θα άρχιζε διαπραγματεύσεις με την Τουρκική μειοψηφία. Οι διαπραγματεύσεις αυτές, θα διαλάμβαναν όλα εκείνα τα σημεία του Συντάγματος που είχαν δημιουργήσει ή που επρόκειτο να δημιουργήσουν προβλήματα. Στη συνέχεια θα συνεζητείτο η κατάργηση όλων των συμβατικών δεσμεύσεων που επέτρεπαν στην Ελλάδα και την Τουρκία να έχουν δικαίωμα ανάμιξης ή επέμβασης στα εσωτερικά της Κύπρου...

Πηγή: Ν. Κρανιδιώτης, *Ανοχύρωτη Πολιτεία, Κύπρος 1960–1974*, τόμος Α΄, Εκδόσεις Εστία, Αθήνα 1985, σ. 80

- II. Οι διακοινοτικές ταραχές του 1963

Τη νύκτα της 20ης προς την 21ην Δεκεμβρίου 1963 μια τυχαία συμπλοκή αστυνομικής περιπόλου με ομάδα Τουρκοκυπρίων, και ο φόνος μιας

Τουρκοκύπριας στη Λευκωσία, έδωσαν αφορμή για τις εκτεταμένες διακοινοτικές ταραχές που επακολούθησαν.

Η αντίδραση των Τουρκοκυπρίων απέδειξε ότι η Τουρκική κοινότητα ήταν άριστα οργανωμένη και παρασκευασμένη στρατιωτικά για ένα τέτοιο ενδεχόμενο...

Πηγή: Ν. Κρανιδιώτης, *Ανοχύρωτη Πολιτεία, Κύπρος 1960–1974*, τόμος Α΄, Εκδόσεις Εστία, Αθήνα 1985, σ. 87

Αφού μελετήσετε με προσοχή τα πιο πάνω παραθέματα και με βάση τις ιστορικές σας γνώσεις να απαντήσετε στα πιο κάτω ερωτήματα:

α. (i) Τι επιδίωκε ο Μακάριος σύμφωνα με το παράθεμα I; **(4 μονάδες)**

(ii) Ποια ήταν η στάση της τουρκικής κυβέρνησης στις προτάσεις του Μακαρίου; **(1 μονάδα)**

Ιστορία της Κύπρου, σ. 277, 279

Επιδιώξεις Μακαρίου:

Έναρξη διαπραγματεύσεων με την Τουρκική μειοψηφία για:

1. αναθεώρηση εκείνων των σημείων του Συντάγματος που είχαν δημιουργήσει ή που επρόκειτο να δημιουργήσουν προβλήματα,
2. κατάργηση των συμβατικών δεσμεύσεων που επέτρεπαν στην Ελλάδα και την Τουρκία να αναμειγνύονται ή να επεμβαίνουν στα εσωτερικά της Κύπρου.

(2 x 2 = 4 μονάδες)

Στάση τουρκικής κυβέρνησης:

Κατηγορηματικά αρνητική στις προθέσεις της ελληνοκυπριακής πλευράς – απορριπτική διακοίνωση τουρκικής κυβέρνησης. **(1 μονάδα)**

β. Να καταγράψετε δύο (2) προβλήματα που προέκυψαν από τη λειτουργία του Συντάγματος του 1960.

(2 μονάδες)

Ιστορία της Κύπρου, σ. 245, 272, 275-277

Προβλήματα:

1. Το δικαίωμα της αρνησικυρίας (veto) και τα άλλα δικαιώματα του τουρκοκύπριου αντιπροέδρου (πολιτικά, οικονομικά και αμυντικά ζητήματα).
2. Η επιμονή της τουρκικής πλευράς για ξεχωριστά δημοτικά συμβούλια στις πέντε πόλεις.
3. Η χωριστή ψηφοφορία και πλειοψηφία των βουλευτών κάθε κοινότητας στη Βουλή για την ψήφιση του Προϋπολογισμού του κράτους είχε ως αποτέλεσμα την άρνηση των τουρκοκύπριων βουλευτών να ψηφίσουν τους φορολογικούς και άλλους νόμους του κράτους.

4. Δυσκολίες σε θέματα στρατού.
5. Δυσκολίες στην εφαρμογή της αναλογίας 70% Ελληνοκύπριοι με 30% Τουρκοκύπριοι στις προσλήψεις δημόσιων υπαλλήλων.
6. Το δικαίωμα μονομερούς επέμβασης των τριών εγγυητριών δυνάμεων (Αγγλία, Ελλάδα και Τουρκία).
7. Τα αυξημένα δικαιώματα των Τουρκοκυπρίων σε σχέση με την πληθυσμιακή τους αναλογία.

(2 x 1 = 2 μονάδες)

- γ.** Να επισημάνετε δύο (2) συνέπειες των διακοινοτικών ταραχών του 1963 που επιβεβαιώνουν τη θέση του συγγραφέα ότι «η Τουρκική κοινότητα ήταν άριστα οργανωμένη και παρασκευασμένη στρατιωτικά για ένα τέτοιο ενδεχόμενο» (παράθεμα II).

(4 μονάδες)

Ιστορία της Κύπρου, σ. 280-281

Συνέπειες:

1. Χαράσσεται από τους Άγγλους η γραμμή αντιπαράταξης μεταξύ των θέσεων των Ελλήνων και των Τούρκων, η οποία ονομάστηκε «πράσινη γραμμή» (η δημιουργία της εξυπηρέτησε, όπως αποδείχτηκε, τα μακροπρόθεσμα τουρκικά σχέδια για το διαμελισμό της Κύπρου).
2. Μεταφορά χιλιάδων Τουρκοκυπρίων σε αμιγείς τουρκοκυπριακές περιοχές δημιουργώντας έξι τουρκοκυπριακούς θύλακες.
3. Έξοδος της ΤΟΥΡΔΥΚ από το στρατόπεδό της και έλεγχος του δρόμου Λευκωσίας – Κερύνειας μέσω Κιόνελλι (δημιουργία προγεφυρώματος για την ενδεχόμενη τουρκική εισβολή και τη διχοτόμηση).

(3 x 2 = 4 μονάδες)

ΤΕΛΟΣ